

Хлопчики Джо

Луїза Мей Олкотт

Харків
«ФОЛІО»
2020

I

Десять років потому

— Якби десять років тому хтось сказав би мені, як тут усе чудово зміниться — не повірила б, — сказала Джо своїй сестрі Мег, коли вони погожого літнього дня сиділи на веранді Пламфілду, милуючись довколишнім краєвидом.

— Так, це одне з тих див, які стаються завдяки фінансам і добрим серцям. Неможливо уявити величнішого пам'ятника панові Лоуренсу, ніж цей коледж. Всього один рядок у заповіті, проте щедрість, закладена в ньому на шляхетну справу, вражає донині. Поза сумнівом, житиме пам'ять і про тітоньку Марч, поки в її колишньому маєтку існує цей навчальний заклад, — зазвичай Мег охоче хвалила людей позаочі.

— Пам'ятаєш, як у дитинстві ми вірили у фей і придумували, що в них проситимемо, якщо вони зголосяться виконати наші три бажання? Мої всі здійснилися! Є гроші, слава й улюблена робота, — нагадала сестрі Джо й за звичкою, якої так і не змогла позбутися в дорослому житті, почала відчайдушно наїжачувати волосся, зчепивши руки на голові.

— Мої бажання також стали дійсністю. Та й Емі може скільки душі завгодно насолоджуватися всім, про що мріяла. Якби дорога мама, Джон і Бет були з нами, тут панувало

б цілковите блаженство, — голос Мег затремтів, коли вона згадала про тих, хто пішов назавжди.

Джо поклала долоню на руку сестри, й обидві жінки кілька хвилин сиділи мовчки, переживаючи водночас і сум, і радість від споглядання неймовірного краєвиду.

Справді, ніби за помахом чарівної палички тихий Пламфілд перетворився на мальовниче маленьке містечко, населене гамірливою молоддю. Зміна статусу лише додала йому привабливості. Ретельно відреставрований старий будинок виглядав дуже романтично посеред дбайливо доглянутих галявини й саду. Повсюдно зоріла печатка заможності, якої не було раніше, коли сюди заходили перші учні, а Баери ледве зводили кінці з кінцями.

На пагорбі, де колись пускали повітряних зміїв, тепер височіла монументальна будівля коледжу, вибудована на кошті, які заповів пан Лоуренс. А стежками, протоптаними колись дитячими ніжками, нині курсували енергійні юнаки й дівчата, з вдячністю користуючись всіма благами, які надавали їм доброзичливі піклувальники навчального закладу.

Неподалік головного входу до маєтку, в тіні великих дерев затишно розташувався гарненький коричневий коледж, що дуже нагадував колишню «голуб'ятню» подружжя Бруків, а зелений схил на захід від нього прикрашала красива споруда з білими колонами, виблискуючи на сонці величезними вікнами — новий особняк Лорі. Коли місто, що стрімко розросталося, оточило з усіх боків старий будинок Марчів, розправилося з тихим «гніздечком» Мег і наважилось поставити миловарний завод перед обійстям обуреного пана Лоуренса, всі пожилці перебралися до Пламфілду, тим самим започаткувавши для нього великі переми.

Власне, саме творення нового допомогло маленькому товариству пережити горе втрат, коли пішли з життя пані Марч і пан Лоуренс. Понад те родину об'єднувала тепер не

тільки територія, а й спільна справа. Пан Баер очолив навчальний заклад, пан Марч обійняв посаду священника коледжу. Сестри теж долучилися до виховання молоді.

Мег стала добрим другом і порадиницею для дівчат, Джо — довіреною особою юнаків, а Емі — справжньою «леді Щедрість», яка делікатно усувала матеріальні негаразди незаможних студентів. Вона відчинила для них двері свого будинку, який вони влучно назвали Парнасом. І в цьому не було перебільшення, бо тут повсюдно панувала музика, краса й високе мистецтво — все те, чого прагнуть чисті серця.

Ті дванадцять хлопчиків, яких виховували в старому Пламфілді на самих початках заснування школи, давно залишили рідні стіни. Однак пенати не забували, щораз навідуючись сюди, щоб поділитися пережитим, посміятися над колишніми пригодами й, наснажившись минулим, повернутися до своїх нових обов'язків. Адже поїздки додому та спогади про щасливі дні дитинства допомагають серцям зберігати ніжність. Тож варто бодай кількома словами згадати про кожного з них і розповісти, як їм ведеться нині.

Франц, якому вже виповнилося двадцять шість, досить успішно працював у гамбурзькій торговій фірмі свого далекого німецького родича. Його брат Еміль, поза сумнівом, був найвеселішим матросом з усіх, які будь-коли «борознили океан». Дядько Баер відправив його в довге плавання, сподіваючись, що нелегка служба на кораблі відіб'є в хлопця охоту до такого способу заробітку на життя. Проте небіж повернувся додому в повному захваті, тим самим остаточно переконавши пламфілдців: це його покликання. Той самий гамбурзький торговець запропонував молодому родичу приписатися на один зі своїх кораблів, тож Еміль почувався цілком щасливим.

Ден, як і раніше, не уявляв свого життя без мандрів. Спочатку він вирушив до Південної Америки, щоб взяти участь

у геологічних дослідженнях, потім спробував розводити овець в Австралії, а тепер займався розробкою нових рудників у Каліфорнії.

Нет навчався в консерваторії й планував завершити музичну освіту в Німеччині. Том з поважних причин обрав медицину й нині відчайдушно намагався полюбити свою майбутню професію. Джек займався комерцією разом із батьком, мріючи якомога швидше набути власних статків. Доллі, Джордж та Нед вивчали юриспруденцію в Гарвардському університеті. Невдовзі після закінчення школи завершився й земний шлях Діка та Біллі. Пламфілдці сумували за ними, хоч і розуміли, що з такими важкими фізичними й розумовими вадами їхнє життя навряд чи було б щасливим.

Тедді й Роба називали «Левом і Ягням», оскільки молодший брат був самовпевненим і впертим, як цар звірів, а старший — лагідним, як найніжніша овечка.

Джо називала Роба «своєю донечкою» і водночас тішилася тим, що за м'якими манерами й делікатністю старшого сина криється чимало чоловічих чеснот. А ще вважала його найвідповідальнішим і найпрацьовитішим з усіх хлопчиків.

Зате дивлячись на Тедді, вона наче поверталась у власну юність і бачила себе тодішню: сповнену честолюбних мрій, примхливу, пустотливу. Джо жартувала, що молодшенький був помітною фігурою в Пламфілді зі своїми завжди скуйовдженими рудуватими кучерями, довгими ногами й руками, гучним голосом і невичерпною енергією. Щоправда, приблизно раз на тиждень у нього траплялися періоди похмурої похмурості. Тоді він занурювався в болото зневіри, звідки його незмінно витягали терплячий Роб або мати, яка добре знала, коли дати синові спокій, а коли розворушити.

Що й казати, Тед був і її гордістю, і джерелом прикросців. Він невпинно демонстрував незвичні для свого віку здібнос-

ті й таланти, тому матір дуже тривожило, ким же цей чудовий юнак стане, коли виросте.

Демі з відзнакою закінчив коледж, і пані Мег вже бачила його священником, фантазуючи про першу проповідь молодого пастора й наступне довге, сповнене користі життя, яке він вестиме, повсякчас відчуваючи загальну повагу. Проте Джон, як вона його тепер називала, рішуче відмовився вступати до богословської академії, заявивши, що втомився від книжок і має бажання пізнавати людей та реальний світ. І вже остаточно розчарував люблячу матір рішенням спробувати себе в журналістиці. Власне, це стало для неї справжнім ударом.

Однак Мег знала, що не слід нав'язувати свої переконання юним умам, а досвід — найкращий учитель, тож дозволила синові займатися тим, до чого лежить душа, хоч все-таки не полишала надії побачити його на церковній кафедрі.

Натомість тітка Джо дуже зраділа, коли дізналася, що в родині з'явиться репортер й одразу нагородила небожа прізвиськом «Дженкінс». Їй подобалося, що Демі не байдужа її улюблена літературна творчість.

Лорі, якого тепер частіше називали «дядьком Тедді», теж схвально поставився до вибору юнака й наперед передрікав йому чудову кар'єру. При цьому згадував Дикенса та інших знаменитостей, які почали з репортерської роботи, а потім стали відомими романістами або власниками великих газет. Тож Демі чув тільки тих, кого хотів чути й незворушно впроваджував у життя свої плани, попри умовляння стурбованої матері й глузування приятелів.

Не цуралася доля й дівчаток. Мила й хазяйновита Дейзі була найкращою подружкою й помічницею матері. Натомість її сестра Джозі у свої чотирнадцять і дня не могла прожити, щоб не вступити якусь витівку. Її численні захоплення важко було перелічити, проте останнім часом пер-

ший рядок цього списку незмінно утримувала нездоланна пристрась до театру, що неабияк стривожило найближчу рідню.

Бесс перетворилася на високу красиву дівчину, хоч незмінними залишилися її привабливі манери та вишуканий смак, якими в дитинстві маленька Принцеса підкорила всіх хлопчиків Пламфілду. Її таланти, успадковані від батька й матері, розвивалися всебічно, а значні родинні статки сприяли цьому.

Проте гордістю маленького товариства вважалася невгамовна Нен. Як і багато свавільних дівчаток, вона поступово набувала ознак енергійної особистості, яка подавала великі надії, бо її честолюбству ніхто не стояв на заваді. Нен почала вивчати медицину в шістнадцять років, і не полишала навчання у свої двадцять, щоб стати кваліфікованою лікаркою, бо інші розумні й освічені жінки вже вибороли для неї право відвідувати коледж і практикуватися в лікарні.

Нен не змінювала мету свого життя відтоді, як озвучила її Дейзі, коли вони маленькими дівчатками сиділи на старій вербі: «Я не хочу возитися з ніякою сім'єю. В мене буде свій кабінет з купою пляшечок, скриньок і всяких там різних інструментів, і я роз'їжджатиму всюди на коні або в екіпажі й лікуватиму хворих людей». Таке майбутнє тепер швидко наближалось до цієї вродливої молоді дівчини. Її так захоплювало навчання, що жодна спокуса не мала шансу змінити це вподобання.

Щоправда, кілька гідних молодих людей спробували переконати дівчину взяти за вірець її подругу Дейзі, яка мріяла про «гарненький маленький будиночок і родину, щоб про неї піклуватися». Але Нен тільки сміялася у відповідь, змушуючи закоханих юнаків рятуватися втечею, коли пропонувала показати їй як фахівцю язик, який щойно говорив про кохання, або брала професійним жестом запропоновану

руку, щоб тільки порухувати пульс. Як наслідок, біля неї не залишилося жодного симпатика — крім одного наполегливого юнака, запал якого вона поки що не змогла охолодити.

Том прикипів до Нен із дитячих років так само, як вона до своїх «інструментів». Він постійно демонстрував їй зворушливі докази вірності. Наприклад, вивчав ненависну йому медицину, хоч мав бажання та й хист до комерції. Дівчина, однак, була непохитною, а Том, щоб бути ближче до неї, вперто не кидав університет, маючи надію, що не стане причиною смерті найближчих друзів, коли почне лікарську практику.

Мег і Джо все ще розмовляли на веранді, а тим часом Нен і Том прямували до Пламфілду — поки що поодиночі. Нен бадьоро крокувала тінистою заміською дорогою, розмірковуючи над цікавим випадком якогось захворювання, а Том мчав позаду, щоб «випадково» нагнати її — його звичайна хитрість, яка становила частину всієї гри.

Нен виросла красивою — матова чиста шкіра, ясні очі, жива усмішка, гордовита постава — неодмінна ознака молодих жінок, які мають мету в житті. Одягалася вона просто й практично, ніщо не сковувало її рух. Деякі перехожі оберталися, щоб помилуватися здоровою, щасливою дівчиною, яка крокує за місто в такий чудовий день широко розгорнувши плечі. Їхні почуття, поза сумнівом, поділяв розчервонілий юнак, що, пихкаючи, мчав за нею з капелюхом у руці, а кожен тугий завиток кучерявого волосся на його голові здригався від нетерпіння.

Незабаром вітерець доніс до Нен неголосне «Привіт!». Вона притишилася й спробувала, хоч і без успіху, вдати, ніби здивувалася, а потім привітно вигукнула:

— А, це ти, Томе!

— Схоже, що я. Подумав, можливо, ти підеш сьогодні за місто, — веселе обличчя хлопця ще більше засяло від задоволення.

— Ти добре знав, що я піду. Як твоє горло? — запитала Нен своїм найпрофесійнішим тоном, який завжди допомагав їй гасити недоречні, на її думку, захоплення чоловіків.

— Горло? О, точно! Горло... пам'ятаю. Все гаразд. Ліки, які ти прописала, подіяли негайно. Я більше ніколи не назву гомеопатію шахрайством.

— Цього разу ти сам шахраював, тож шахрайськими були й пігулки, які я тобі дала. У них не містилося нічого помічного. Якщо цукор і молоко можуть так чудово виліковувати дифтерію, то я це, мабуть, візьму на замітку. О, Томе, Томе, невже ти ніколи не покінчиш зі своїми витівками?

— О, Нен, Нен, невже ти ніколи не перестанеш обводити мене навколо пальця?

І вони весело засміялися — так само, як робили це в дитинстві, яке завжди згадували, коли крокували до Пламфілду.

— Я знаю, що не побачу тебе цілий тиждень, якщо тільки не вигадая який-небудь привід для візиту до твоєї приймальні. Ти весь час така заклопотана й зайнята, що мені ніяк з тобою не поговорити, — прояснив ситуацію Том.

— Тобі теж варто займатися справою, а не подібними дурницями. Вкотре кажу тобі, Томе, якщо повністю не зануришся в навчання, то ніколи нічого не досягнеш, — заважила Нен серйозно.

— Мені цього навчання цілком вистачає, — промовив у відповідь Том із таким виглядом, ніби згадав про щось огидне. — Людина повинна хоч трохи розважитися після того, як цілими днями роздивляється трупи. Я не можу довго витримувати це заняття без перерви, хоч деяким воно, схоже, приносить величезне задоволення.

— Тоді чому не залишиш медицину? Займись чимось підходящим. Хіба я не казала тобі, що робиш дурість, обираючи цей фах, — сказала Нен із ледь помітним виразом стурбова-

ності в проникливих очах, коли намагалася знайти ознаки хвороби на обличчі хлопця, рум'яному, як червоне яблучко.

— Ти знаєш, чому я вибрав цю професію й залишуся вірним їй, навіть, якщо доведеться погинути. Можливо, одразу й не скажеш, що мені зле, але знай: задавнене сердечне нездужання рано чи пізно зведе мене в могилу. Тільки одна лікарка в усьому світі здатна зарадити моєму горю, але не хоче.

Вираз задумливого смирення на обличчі Тома був одночасно кумедним і зворушливим. Він говорив щиро, хоч його натяки аж ніяк не заохочувалися співрозмовницею.

Нен насупилася, проте вона вже звикла до подібних промов і знала, як лікувати Тома.

— Ця лікарка застосовує найкращі ліки, але ще не було на світі такого важкохворого пацієнта. Ти був на тому балу, як я веліла?

— Був.

— Присвятив всю свою увагу гарненькій панні Вест?

— Танцював з нею цілий вечір.

— Невже вона не справила цілющого впливу на твоє велелюбне серце?

— Ніяковісінького! Один раз я позіхнув їй в обличчя, потім забув принести частування, й, нарешті, зітхнув з полегшенням, коли наприкінці балу відвів її до матусі.

— Приймай дозу цих ліків якомога частіше й спостерігай за симптомами. Прогнозую, що поступово в тебе виникне звикання.

— Ніколи! Я впевнений, що на мій організм це не подіє.

— Побачимо. Виконуй приписи лікаря! — відповіла вона суворо.

— Добре, док, — лагідно промовив хлопчина.

Хвилину тягнулося мовчання. Відтак немов яблуко розбрату було забуто під впливом приємних спогадів,

викликаних знайомими ландшафтами, Нен несподівано сказала:

— Як весело ми, бувало, гралися в тому лісі! Пам'ятаєш, як ти впав з великого горіха й мало не зламав собі ключицю?

— Ще б пак! Як не пам'ятати... як ти натирала мене без кінця настоянкою полину, поки я весь не став червоно-коричневим, а пані Джо голосила через мою зіпсовану курточку, — засміявся Том, знову ставши на хвилину хлопчиськом.

— А як ти влаштував у будинку пожежу, пам'ятаєш?

— Згадай краще, як ти ходила на станцію за своєю скринєю!

— Ти коли-небудь кажеш тепер «тисяча черепак»?

— А хто-небудь ще називає тебе «міс Шибайголова»?

— Так, Дейзі!.. Мила Дейзі, я не бачила її цілий тиждень.

— Я зустрів сьогодні вранці Демі. Він сказав, що вона зараз господарює в будинку мами Баер.

— Вона завжди допомагає пані Джо, коли та занурюється у «вир». Дейзі — зразкова домогосподарка, тож я раджу тобі домагатися її прихильності, якщо тобі бракує бажання по-справжньому взятися за навчання і спочатку подорослішати, перш ніж залицятися до дівчат.

— Нет розіб'є свою скрипку об мою голову, щойно я налякну на щось подібне. Ні, дякую. Інше ім'я закарбувалося в моєму серці. Його неможливо стерти так само, як синій якір на моєму плечі. «Надія» — мій девіз. «Ніколи не здаватися» — твій. Побачимо, хто триматиметься стійкіше.

— Ви, дурні хлопчиська, думаєте, що ми повинні розбитися на парочки, як за тих давніх днів, коли були дітьми. Але ми не збираємося займатися цією нісенітницею... Як гарно звідси виглядає Парнас! — вигукнула Нен, знову несподівано міняючи тему розмови.

— Будинок чудовий. Але я чомусь дедалі більше люблю старий Пламфілд. Ось здивувалася б тітка Марч, якби по-

Зміст

I. Десять років потому	3
II. Парнас	22
III. Остання витівка Джо	42
IV. Ден	65
V. Канікули	86
VI. Останні настанови	113
VII. Лев та ягня	133
VIII. Джозі грає русалоньку	150
IX. Удача відвертається	168
X. Демі ухвалює рішення	185
XI. День подяки Еміля	198
XII. Різдво Дена	207
XIII. Новий рік Нетта	220
XIV. Вистава у Пламфілді	233
XV. Очікування	250

XVI. На тенісному корті.	259
XVII. Серед домашніх дівчат	276
XVIII. День випуску.	292
XIX. Білі троянди	305
XX. Життя за життя	319
XXI. Лицар Аслауги	336
XXII. Остання, справді остання поява	351